

Рецензії

СЛАВІСТИКА НА СЛУЖБІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Oleksandr Koszyc i jego dziennik “Z pieśnią przez świat”; redakcja naukowa Walentyna Sobol. – Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2018. – 394 s.

Нещодавно в Польщі з’явилося цікаве й важливе польськомовне україністичне видання “Oleksandr Koszyc i jego dziennik “Z pieśnią przez świat”, науковим редактором якого є знана україністка, професор Варшавського університету Валентина Соболев. Важко переоцінити значення цього видання для популяризації української культури в Польщі, адже звернення до постаті Олександра Кошиця (1875 – 1944), видатного українського диригента, композитора, етнолога, одного з найактивніших популяризаторів української пісні в світі – це ще один крок у продовженні його справи будування мостів порозуміння між народами. Прикметно, що книжка, яка містить фрагменти мемуарів видатного українського митця, одного з найвидатніших представників української еміграції, має саме таку назву: “Олександр Кошиць та його щоденник “З піснею крізь світ”. Перед польським читачем не просто переклад уривків автобіографічного свідчення українського культурного діяча, а наукове видання, яке розширює обрії щоденникового дискурсу, надаючи йому історико-культурологічного виміру, що робить його цікавим також для філологів та істориків.

Співавтором видання з повним правом можна вважати наукового редактора, який (не)видимо присутній на сторінках книжки. В. Соболев спорядила це видання розлогою передмовою, де викладено всі важливі деталі непростой біографії О. Кошиця, життєвий шлях якого проліг від села Ромашки, через малу батьківщину Кобзаря, Київ, численні міста Європи й Америки аж до канадського Вінніпега. Зробити це найфаховіше дала змогу їй робота в архіві подружжя Олександра й Тетяни Кошиців, і це ще раз доводить важливість праці з історичними документами, зі свідцтвами епохи. Відчувається захоплення постаттю легендарного митця, пильна увага до процесів рецепції творчості О. Кошиця в Україні та за її межами. Як видатний диригент і збирач українських народних пісень своєю діяльністю невтомно поширював знання про культуру нашого народу в світі, так і

варшавська україністка прагне поширити в Польщі знання про самого О. Кошиця як діяча культури і мемуариста.

Про філологічний та історичний, а не лише про історико-культурологічний аспект висвітлення життя та творчої діяльності О. Кошиця свідчить структура видання, яке містить розлогу (вибрану) бібліографію, що стане в нагоді майбутнім дослідникам творчої постаті автора публікованого щоденника та його мемуаристики, ґрунтовний іменний покажчик, а також резюме чотирма мовами. Містить видання і візуальний елемент – фотографії О. Кошиця, його родини та його славетного хору. Текст щоденника “З піснею через світ” супроводжується численними коментарями (які стосуються, наприклад, особливостей мови оригіналу, можливих алюзій або неточностей тощо), а також примітками, які наближають до читача реалії епохи та її діячів.

Усе це робить особисте свідчення О. Кошиця свідченням епохи і про епоху, збільшуючи масштаби его-документа і розширюючи обрії його прочитання нашими сучасниками.

Специфічний, особистий ракурс осмислення постаті О. Кошиця помітний уже в передмові до видання. Пишучи про свою працю в архіві подружжя Кошиців, В. Соболю згадує передовсім про Києво-Могилянську академію, яка пов'язує долі О. Кошиця та його предків. Звичайно, згадує вона і про Шевченків край, де виріс майбутній диригент, але саме Київська духовна академія є тим стрижнем, на якому тримається багатовікова духовна тяглість роду Кошиців, а значною мірою й української традиції – і літературної, і музичної. Не забуває дослідниця згадати і про вплив, який академія мала на представників інших слов'янських народів (про це свідчить, наприклад, меморіальна таблиця, яка нагадує, що тут навчався найученіший серб свого часу Йован Раїч). Згадки про минуле в передмові наукового редактора – цілком у дусі принципів самого Кошиця, який не тільки збирав народні українські пісні, а й досліджував творчість Артема Веделя, українського композитора трагічної долі, керівника хору Києво-Могилянської академії. О. Кошиць відновив майже всі концерти свого улюбленого композитора, повернувши його музику до життя. Польськомовне видання щоденника О. Кошиця вводить видатного українського митця в польське культурне поле, даруючи нове життя, тепер вже в іншій мові, його спогадам про “подорож Української республіканської капелі” і подорож світом української пісні.

Книжка “Олександр Кошиць та його щоденник “З піснею через світ” є яскравим виявом переваг інтердисциплінарності,

яка дозволяє сучасній гуманітаристиці вийти за межі окремих наук і повною мірою використати переваги цього процесу. Її науковий редактор (дослідниця української літератури, відома працями з українського бароко) виводить своє наукове зацікавлення українсько-польськими літературними контактами за межі “чистого” літературознавства, звертаючись до постаті представника музичного мистецтва. Водночас виявляються дуже важливими літературознавче розуміння особливостей его-документа й усвідомлення необхідності показу буремної історичної епохи, сином якої був О. Кошиць. Ще сто років тому, у часи УНР, він усвідомлював важливість українського мистецтва, української музики для того, щоб Україна постала не лише на політичній, а й на духовній мапі світу. Його Українська республіканська капела, подорожуючи Європою, а згодом – Український національний хор (який був створений у Варшаві), звітували світові народження нової незалежної держави, яка має своє самобутнє музичне мистецтво. Завдання популяризації творчості українського народу в світі, зокрема – слов'янському, залишається надзвичайно актуальним дотепер.

“Свідчення Кошиця, дякуючи його щоденникові, актуальні з багатьох точок зору в сенсі інтелектуальному, аксіологічному, морально-етичному, екуменічному. Уважається, що саме від того часу веде свою історію культурна дипломатія України”, – зазначає В. Соболю. Книжка “Oleksandr Koszyc i jego dziennik “Z pieśnią przez świat” є, без сумніву, гідним продовженням культурної дипломатії, якій віддав своє життя і талант Олександр Кошиць.

Отримано 7 січня 2019 р.

*Алла Татаренко
м. Львів*

